

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder. — Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Medewerkers: Dr F. A. den Boeft, Helpman; Dr E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Dr J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Dr L. Doekes, Hilversum; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr B. Jongeling, Apeldoorn; Dr H. Knoop, Rotterdam; Dr J. Meester, Amsterdam; Mr Dr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Dr H. J. Schilder, Utrecht; Dr J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Dr J. P. v. d. Stoel, Grootegast; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa., U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Dr G. Visé, Kampen; Dr C. Vonk, Schiedam; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen; voor medewerkers: rechtstreeks aan hen of aan de administratie.

Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes. Tel. 2424 — Postrek. Nummer 406040 ten name van „DE REFORMATIE“, GOES.

Abonn.: f 4.— per halfj., buitenl. f 10.— per jaar; losse nummers 20 cent, alles bij vooruitbetaling. Advertentiën: 20 cent per m.m.

INHOUD: Hoofdartikel: De orde der Kerk. — Kerkelijk leven: Klachten Dr G. C. Berkouwer, — Hoof. Ridderbos over Ursinus, — Psalmen, — Uit welken hoek de wind

waait. — Lit. en kunst: Van mensch en dier. — Aan een jongeren tijdgenoot: Nogmaals: Gods lankmoedigheid. — Kerknieuws.

frontatie met Schrift en Belijdenis.

DE ORDE DER KERK

HOOFDARTIKEL

In een vrij omvangrijk werk van ruim 350 blz. heeft Dr F. L. Bos onder bovenstaanden titel kerkelijke besluiten, vanaf den eersten tijd der reformatie in de zestiende eeuw tot op heden, verzameld, en ze gerangschikt onder de respectieve artikelen der K.O. Daartoe is hij „bij wijs van spreken, de gedrukte synodale acten uit vier eeuwen van gereformeerd kerkelijk leven doorgekropen“, een tijdroovend werk, maar waardoor hij hen, die de K.O. in haar historische toepassing willen bestudeeren, in niet geringe mate aan zich heeft verplicht. Hier is overzichtelijk bijeengebracht veel materiaal, dat anders moest verzameld worden, om nu maar één werk te noemen, uit de negen deelen van Reitsma en Van Veen met de negen registers, die de acta bevatten van de provinciale en particuliere synoden der 16e en het begin der 17e eeuw. Tot op zekere hoogte is het boek van Dr Bos een waardevolle aanvulling van 't „Kerkelijk Handboekje“, uitgegeven door P. Biesterveld en Dr H. H. Kuyper, waarin afgedrukt zijn de artikelen van Wezel en de bepalingen van de nationale synoden tot en met Dordrecht 1618/19. Had nu Dr Bos, op 't voetspoor van deze voorgangers, zich alleen maar bepaald tot vermelding van de kerkelijke besluiten zonder meer, dan had deze beoordeeling kunnen eindigen met een warme aanbeveling, en hulde-betuiging aan ijver en vlijt van den auteur. Vooral, indien hij het door hem gebezigde, weinig opvallende attentie-sein (mits „in vrijheid gebruikt“) had vervangen door een sterker sprekend waarschuwingsbord, op de manier zooals genoemd „Kerkelijk Handboekje“ dit doet, dat nog maar voornamelijk de oude kerkenordeningen bevat, dus bepalingen „bijna alle afkomstig uit den bloeitijd onzer kerken, toen de Gereformeerde beginselen nog diep werden gevoeld“ — maar niettemin van alle „slaafsche navolging“ ernstig afmaant: „zonder keur elk dezer bepalingen voor onze dagen over te nemen, zou reeds om de veranderde omstandigheden niet gaan en bovendien een miskennen zijn van de leiding des H. Geestes, die de kerk steeds verder in de waarheid leidt. Onze vaders kerk zouden dit ook niet gewenscht hebben, omdat zij in hun kerkelijk leven niet vrij waren, en aan de Overheid menige concessie hebben moeten doen, die zeker niet uit hun beginselen voortvloeide, maar veeleer lijnrecht daartegen streed“. Dat wil dus zeggen: vanwege: a. doorwerkende verslapping van beginsel-besef; b. de verandering van omstandigheden; c. de voortgaande leiding des Geestes; d. de vroegere onvrijheid der kerken tengevolge van Overheids-inmenging, is oppassen de boodschap!

In dit verband is bezwaar te maken tegen den vorm, waarin dit boek is gegoten. Het is geworden een soort handboek voor practisch gebruik, een „toelichting“ naast de bestaande. Alleen voert het de pretentie van volstrekte objectiviteit. De schrijver verzekert, tot tweemaal toe, dat hij „niets nieuws en eigens te zeggen heeft“. Dat hij „niet de aandacht vraagt voor wat hij er van denkt“. Hij heeft alleen maar „de verzamelde besluiten gerubriceerd en ter wille van de goede orde in een eenvoudig raam gezet“.

Dit is echter slechts ten deele het geval, want het aandeel dat de schrijver zelf heeft in het bepalen van

den „geest van de gereformeerde orde der kerk“ is veel grooter dan het Woord Vooraf zou doen vermoeden. Veel grooter ook dan de titel aangeeft, die spreekt over de orde der kerk, toegelicht met kerkelijke besluiten uit vier eeuwen. De subjectieve inslag is hier een belangrijke, wijl zelfs leiding-gevende factor.

Immers, de schrijver deed uit de besluiten een keuze, 't Zou vanzelf een onbegonnen werk zijn, alle kerkelijke besluiten van de laatste vier eeuwen, voor zoover voorhanden, te willen hjeenvoegen in een verzamelwerk. Maar wie er zich in verdiept bemerkt al heel spoedig, hoe sterk die bepalingen uiteenloopen, en hoe de gereformeerde vlag vaak hoogst bedenkelijke lading dekte. Om die beide redenen is keuze geboden en gewettigd. Doch juist in die keuze speelt het inzicht van den „verzamelaar“ een zeer belangrijke rol. Het eene besluit acht hij aannemelijk, het andere niet. En al wie het aan tijd of aan de middelen ter controle ontbreekt, stelt zich daardoor afhankelijk van het oordeel van den auteur.

Daar komt bij, dat Dr Bos over sommige besluiten zijn eigen oordeel geeft (of dat oordeel al of niet juist is, daarover loopt het hier niet). Een bepaalde uitdrukking in de K.O. is bedenkelijk (bl. 31), een zeker besluit onwettig (bl. 71) of rigoreus (bl. 75) of onjuist (bl. 112, 126, 162) of gaat te ver (bl. 151) of is ongewensacht (bl. 313) of er wordt een onhoudbare exegese gegeven (bl. 199) of een besluit geeft te veel vrijheid (bl. 217). De schrijver heeft een eigen voor-slag inzake hand-oplegging (bl. 32), eveneens inzake de procedure, te volgen bij aanneming van een beroep door een dienstdoenden predikant (bl. 49, 50), hij geeft een eigen regeling voor de verkiezing van meerdere ambtsdragers (bl. 90, 91) en houdt een betoog, dat art. 80 niet slechts uitwerking, maar ook uitbreiding geeft van art. 79 K.O. (bl. 302). Alles goed en wel. Maar hier domineert de toelichting van den auteur over de toelichting door kerkelijke besluiten.

Dit komt wel voor ieder duidelijk aan 't licht als de schrijver behandelt de artikelen der K.O., die vooral de laatste jaren in 't centrum van de aandacht stonden. Dr Bos acht blijkens de door hem opgenomen besluiten tweeërlei synoden gereformeerd: die van de vrijgemaakte en die van de gebonden kerken. Maar deze tweeërlei synoden hebben op vitale punten tegenstrijdige beslissingen genomen, en geven telkens van zeer uiteenlopende opvatting blijk. En als dan ook de gereformeerde synoden, zelfs in de decennien vóór 1942 over dezelfde kwesties lang niet altijd eenstemmig oordeelen — wat is dan „de gereformeerde orde der kerk“? Wijst de schrijver ons dan den weg, ons voorgeschreven of aangewezen door de norm, waaraan alle besluiten van menschen onderworpen zijn? Hier raken wij aan het hoofdbezwaar tegen dit boek: op kerkelijke besluiten kan het gereformeerde kerkrecht niet gefundeerd worden, en evenmin kan het daaruit zonder meer gekend worden. De kerkelijke besluiten in hun onderlinge differentiatie en tegenspraak, roepen om con-

frontatie met Schrift en Belijdenis.

Telkens krijgen wij te maken met het persoonlijk inzicht van den schrijver, die overigens in het door hem aangebrachte „raam“ soms retoucheert, een enkele maal ook weglaat of coupeert.

Op bl. 120 herhaalt Dr Bos zijn (indertijd door mij en anderen bestreden) opvatting, dat men zich, ook hangende een verzoek om herziening of een ingesteld hooger beroep, vooralsnog naar een met meerderheid van stemmen genomen wettig besluit van een vergadering behoort te schikken (zich daaraan te conformeren) tenzij die kerkelijke vergadering zelf ter wille van het heil der kerk besluit, de uitvoering daarvan voorloopig op te schorten. Dat is dus, met andere woorden, het besluit der gebonden kerken Utrecht 1946. Tot staving voegt Dr Bos hier nog aan toe een besluit van Veere 1610 en Groningen 1617. (Doch vlak hier tegenover (bl. 125) rapport Leewarden 1920).

Dat wordt dus zoo: stel, de synode neemt een besluit, waarbij ontkend of aangerand wordt de waarachtige Godheid of menscheid van Jezus Christus. Iemand maakt aanstonds bezwaar en vraagt herziening. Maar die revisie zou pas kunnen komen op de volgende synode, zeg na drie jaar, en al dien tijd zou de bezwaarde broeder zich moeten conformeren. Hij zou, ware hij predikant, zich moeten onthouden van alle publieke verweer tegen het onschriftuurlijk besluit en drie jaar lang (gesteld dat de synode dián tot inkeer kwam) den menschen meer gehoorzaam moeten zijn dan Gode.

Dr Bos vervolgt: „De bezwaarde partij heeft tot taak, om de betrokken kerkelijke vergadering of eventuele beroepsinstanties met bewijzen te overtuigen. (Waar haalt Dr Bos dat overtuigen vandaan? Staat niet in de K.O., art. 31). Geschiedt dit serieus, dan heeft zij — zolang de kerkelijke weg niet ten einde toe bewandeld is — er recht op, in haar overtuiging zooveel mogelijk te worden ontzien. Anderzijds mag zij geenszins haar meening aan een niet overtuigde kerkelijke gemeenschap als wet opleggen, en niet-uitvoering van het besluit eischen. De liefde zal de beste interim-oplossing moeten zoeken“.

Wat nu recht in 's Heeren kerk is, was het vroeger ook. Dus hadden Luther en Calvijn en Hendrik de Cock en zooveel anderen niet mogen eischen de niet-uitvoering van de zondige besluiten van conciliën en synoden. Want zij mochten hun meening aan een niet overtuigde kerkelijke gemeenschap niet als wet opleggen. Hier wordt dus in feite de „kerkelijke gemeenschap“, haar inzicht en wil, de hoogste norm. De liefde, zegt Dr Bos, had de beste interim-oplossing moeten zoeken. Maar de waarheid en het recht Gods? Die buiten geding laten? En waar blijft hier de liefde tot God? Is liefde tusschen menschen onderling ooit meer dan een enkele straal uit de liefde tot Hem? En moet de liefde tot Hem en Zijn Woord zegevierend, of moet een kerkelijke vergadering het hoogste en laatste woord hebben?

In den grond der zaak acht Dr Bos toch weer dat boven de kerkeraden staat de synode. O zeker, niet onbepaald. Hij wil haar gezag beperken tot naar de K.O. genomen besluiten, en spreekt niet van een rechtstreeksch, maar van 'n verleend gezag. De kerkeraden hebben, zegt hij, de uitoefening van een deel van hun bevoegdheden overgedragen aan de meerdere vergaderingen. De vraag is: waar is zulks te vinden in de Hellige Schrift? Of in de Belijdenis? Of in de K.O.? De H. Schrift weet alleen van ambtsdragers-gezag, en de meerdere vergaderingen zijn geen samenkomsten van eenige ambtsdragers ('t laatste wordt

ook door Dr Bos erkend, bl. 130). De Belijdenis spreekt in art. 32 alleen van „zekere ordinantie“ in te stellen door die Regeerders der Kerk zijn, met duidelijke terugslag op art. 30, waar staat, dat de ware Kerk moet geregeerd worden naar de geestelijke politie, die ons onze Heere heeft geleerd in Zijn Woord, en dan volgt de opsomming van de ambtsdragers eener plaatselijke kerk — trouwens onze Belijdenis werd opgesteld in 1561, toen er van een synodaal kerkverband nog geen sprake was. En over de betoekenis van art. 36 K.O. als zijnde een nadere onderstreping van art. 31, hebben we elders uitvoerig gehandeld.

De meerdere vergaderingen bestaan uit afgevaardigden van kerken, die eenvoudig een opdracht te vervullen hebben. En eer de kerken aanvaarden wat op die vergaderingen besloten is, controleeren ze of de besluiten kloppen met Schrift en K.O. Zoo niet, dan leggen zij ze naast zich neer, of verscheuren ze, gelijk Voetius heel nuchter opmerkt. Dr Bos citeert een enkele maal Calvijn. Waarom hem niet aangehaald in het gewichtig stuk over de taak der synoden, waarin hij betoogt, dat de besluiten eener synode niet meer waarde hebben dan van een praedictum, een voorloopig oordeel, door de kerken te aanvaarden of te verwerpen?

Voorts is b.v. gekleurd de conclusie waartoe Dr Bos komt op bl. 112: „onjuist moet geacht worden, dat een meerdere vergadering een definitieve beslissing neemt in zaken van leer of orde, die de kerken in het gemeen aangaan, voordat de mindere vergaderingen daarin zijn gekend“ — vlak daaronder citeert de auteur niet minder dan 9 uitspraken van kerkelijke vergaderingen, waarin duidelijk staat, dat zulks in 't geheel niet mag, dus volstrekt ongeoorloofd is; wellicht om der wille van de 10e uitspraak, die van de synode der gebonden kerken Zwolle 1946, worden nu de woorden onjuist en definitief gebeslist. En, tegen de K.O. (art. 79) in, wordt op bl. 309 als regel afgekondigd, dat doorgaans de toepassing van straf over ambtsdragers in eerste instantie aan de mindere vergaderingen behoort overgelaten te worden.

Terwijl de meeste beslissingen van de synoden der vrijgemaakte kerken worden vermeld, wordt weggelaten het besluit Amersfoort 1948, waarbij en het gewone en het buitengewone lidmaatschap van den Ned. Zendingaraad (waarin de zending der gebonden kerken met volle verantwoordelijkheid zitting nam, Zwolle 1946) onaanvaardbaar werd geacht. En van het besluit Amersfoort 1948 inzake uitnodiging tot deelneming aan een „Oecumenische synode“ vinden we in het boek van Dr Bos alleen overgenomen overweging 2; weggelaten zijn overweging 1, welke uitsprekt, dat de gebonden kerken niet met de gereformeerde kerken op den eeuwenouden grondslag van Schrift en Drie Formulieren van Eenigheid staan en niet naar de beginselen van de K.O. in kerkverband leven; eveneens is weggelaten overweging 3, die de voosheid van het streven naar een dergelijke „Oecumenische synode“, als ook reeds gehouden, scherp in 't licht stelt.

Overigens zal men op verschillende punten met den schrijver van meening kunnen verschillen. Gevraagd kan worden, of het verplaatsen van een dienaar inderdaad zulk een onschuldig bedrijf was als Dr Bos op bl. 56 en 57 voorstelt, getuige Bogerman's afschrift van de acta der Dordtsche Synode, waaruit blijkt, dat de synode een dienaar van zijn gemeente kon losmaken, ook als de plaatselijke kerk zelf zulks niet begeerde; of het juist is, dat alle theologische professoren krachten den aard van hun dienst de kerken van voorlichting hebben te dienen (bl. 80); of de voorzitter van den kerkeraad het recht heeft, zoo dikwijls hij dit noodig keurt, een buitengewone vergadering van den kerkeraad bijeen te roepen (deze meening klopt trouwens niet geheel met de daaronder vermelde bepaling (bl. 148); of het bijeenroepen der gemeente op een feestdag de conscientie der leden volkomen vrij laat (bl. 242); of het huwelijk als christelijk wordt gekwalificeerd door de kerkelijke huwelijksbevestiging (bl. 257), enz.

En ten slotte moet een boek, dat de geest van de gereformeerde orde der kerk wil leeren verstaan, toch geen besluiten opnemen als die van de synoden der gebonden kerken, vermeld b.v. op bl. 110, 113, 127, 310, die of in strijd zijn met de door haar zelf gevolgde praktijk, of waarbij men zich van de zaak afmaakt, of een door de K.O. veroordeelde handelwijze voorstelt als noodzakelijke uitzondering.

Slotom: dit boek bevat, bij veel dat we afkeuren, zeer waardevol materiaal. Toch kunnen we het voor praktisch gebruik, waarvoor het bedoeld is, allermint aanbevelen. Want het verwijst ons naar beslissingen en uitspraken van mensen, genomen en gedaan goeddeels in heel andere tijden, onder geheel andere omstandigheden. En we achten het gevaar in 't geheel niet denkbeeldig, dat men aan de hand van dit boek bepaalde kwesties afgedaan achtte, indien men zich kon beroepen op een of ander besluit uit het verleden. Te midden van de veelheid der meegedeelde beslissingen zouden we kunnen vergeten, dat de K.O. in haar weinige, sober gehouden artikelen niet meer dan beginselen geeft, waarvan de toepassing wordt overgelaten aan het inzicht der ambtsdragers.

En op dat laatste komt het aan. Laten de ambtsdragers zich maar gestadig en getrouw verdiepen in

Schrift en Belijdenis. Om daaruit te verstaan wezen en karakter der kerk, recht en roeping der gemeente, bevoegdheid en verplichting van algemeen en bijzonder ambt, om door gewinning de zinnen te oefenen in de onderscheiding van getrouwe gehoorzaamheid eenerzijds en mensen-aanmatiging en mensen-willekeur anderzijds.

Dan kan het best zijn, dat men in de toepassing van eenig beginsel wel eens mistast. Heel niet zoo erg. Veel erger dat kerkeraden zouden worden 'n soort juridische colleges, waar breede discussies zouden gehouden worden of nu van toepassing is bepaling nummer zooveel of nummer zooveel. Want de vreeze des Heeren, die in alles doet vragen naar en buigen voor Zijn Woord, is begin (en einde) ook van alle kerkelijke wijsheid.

P. D.

KERKELIJK LEVEN

* Klachten Dr G. C. Berkouwer

In enkele nummers van de laatste weken gaf ik eenige kritische aantekeningen bij randbemerkingen van prof. Berkouwer, inzake diens pogingen, om zich te ontdoen van mijn twee oraties over de Gemeene-Gratie-kwestie.

Prof. Berkouwer komt met enkele klachten over deze kritische aantekeningen. Ze moeten, naar het schijnt, dienen, om duidelijk te maken, dat hij van polemiek afziet.

Dr Berkouwer schijnt nog steeds niet te begrijpen, hoe dezterzijds hij gezien wordt. Voor mijn besef is hij nog altijd de man, die zijn handteekening gezet heeft onder heel wat synodale zakelijke onwaarheden uit het jaar 1944. Onder polemiek van dr K. Dijk. En onder dito van dr D. Nauta. Aangeleend is door ons, dat zoowel de eene als de andere polemiek zich verteerde door tegenstrijdigheden. Toch teekende dr G. C. Berkouwer. Hij teekende maar, hoewel hij had moeten zien — want hij kan onderscheiden — dat die polemiek-Dijk en -Nauta, wetenschappelijk gesproken, kant noch wal raakte. Toch joegen ze de kerken uit elkaar. Dr Berkouwer begrijpt nog steeds niet, dat hij, zoolang hij de tegenwerpingen tegen die stukken niet ontzenuwt, het recht verloren heeft, te klagen over polemiek. Hij heeft met de slechtst mogelijke stukken een eenheid gebroken, die bestond. Dat hebben wij nog nooit gedaan.

Voorts, wat zijn klachten van vandaag betreft: hij besteedt de ruimte van een hoofdstuk in Geref. Wkbl. voor klachten over de wijze van onze polemiek. Maar geen één argument raakt hij aan. Dat moet dan dienen als inleiding op zijn opmerking, dat, zoolang het alsoo toegaat, elk debat met mij moet doodloopen. Pardon, het is nog nooit begonnen. Ik klaag, dat hij roomschen en barthianen beter bestudeert, dan hij mij doet. Daar blijft ik bij. Hij heeft van wat ik opmerkte inzake de gemeene gratie ongeveer 1/100^{de} behandeld. En dan op lichtvaardige wijze. Zonder ook maar de kwesties even scherp te stellen. Nu klaagt hij, dat Adolphus Venator zich van Kuiper's argumenten afmaakte. Heeft Adolphus niet zelf gezegd, dat er nog veel meer aan de kwestie vastzat? Er komt natuurlijk nog meer. Maar dr Berkouwer doet net, alsof Venator zei: hiermee is de kous afgebreid.....

Dan klaagt dr Berkouwer, dat ik niet eens aangaf, waar de citaten uit Berkouwer te vinden waren. Och, ik weet, dat hijzelf meer dan eens een stukje copie van een boek dat hij onder handen had, al vast heeft gepubliceerd in zijn blad. Zoo heb ik gedaan met een gedeelte van mijn Catechismus-copie. Daar gaf ik precies aan, wat Berkouwer schreef, en waar hij het schreef. Maar voor de krantenlezers heb ik de noten weggelaten. Heeft een man als Berkouwer dat nu heusch niet gesnapt? Ook hij kent toch die gewoonte: al vaast een stukje uit een verschijnend boek publiceren? In mijn Catechismus-aflievering staat precies de vindplaats aangegeven.

Dr Berkouwer klaagt naar aanleiding van het feit, dat ik voor onze krantenlezers die noten weggiet uit de catechismuscopie. Hij herinnert zich, dat ik destijds Hepp kwalijk nam, dat deze in Dreigende-Deformatie-brochures allerlei mensen aanviel, zonder een naam te noemen en met welgering — ook bij schriftelijke navraag, om de vindplaats aan te geven. En hij insinueert nu, dat ik anderen een anderen maatstaf aanleed, dan ik zelf volg. Maar heb ik ooit de kerken uit elkaar gejaagd, door uitvalen tegen mensen, die met mij aan één avondmaalstafel zaten? Heb ik gewelgd, te voldoen aan de schriftelijke navraag: waar staan die citaten? Kom, dr B. weet zelf wel beter.

Berkouwer meent, dat ik Van Til niet volledig beantwoord. Laat ik hem verklappen, dat ik daarmee begonnen ben in aflevering I van deel IV van mijn Catechismus. De rest komt in aflevering II.

Zoo staat het ook met Kuiper's beroep op Calvijn. Ook daarover komt wel meer, in aflevering II.

Conclusie: het is een tikje voorbarig. Opmerking: niet één van onze argumenten wordt weerlegd.

K. S.

* Prof. Ridderbos over Ursinus

In ons nummer van 21 Juli j.l. vroegen wij prof. Ridderbos een onjuiste weergave van Ursinus, welke door hem ons toegedicht was, te rectificeren. In het nr van 3 Aug. van Geref. Wkbl. voldoet hij aan dit verzoek. Tot zoover zijn wij tevreden.

Maar verder ook niet. Prof. Ridderbos vindt n.l., dat het maar een formeele, en geen zakelijke correctie betreft.

Nu, daar staan wij verbaasd over. In 1944 zijn wij met ettelijke anderen van de lijst dergenen, die den Heere in het ambt mogen dienen (z.l.) geschrapt, omdat we NIET beloofden, niets te leeren, dat niet heelemaal overeenkwam met (o.a.) de formule, dat we de kinderen moesten houden voor REEDS wedergeboren, tot het tegendeel bleek. Wij merken op, dat Ursinus, vader van onzen

Catechismus, zeide, NIET: de kinderen ZIJN wedergeboren, doch: ze WORDEN wedergeboren.

Nu vinden wij het een betekenend verschil, te zeggen: de trein KOMT naar ons station toe, dan wel: de trein IS al gekomen naar ons station toe. Dat verschil noemt prof. R. nu ineens maar een formeel verschil. Jammer, dat hij dat niet ontdekt heeft in 1944. Hoewel wij óók dan het verschil zakelijk zouden genoemd hebben. Waarom erkent prof. R. nu niet eerlijk, dat hij het in 1944 heeft mis gehad? En zijn synode met hem? „Ik kan deze methode van polemiek niet bewonderen“. Sterker: ik vind ze niet name voor een uitbanner slecht.

Ja, maar, zegt prof. R., het ging niet over de kwestie van het al of niet reeds wedergeboren ZIJN, doch over het „oordeelen“. Onzerzijds was bewaerd, dat oordeelen iets anders is dan „onderstellen“. Prof. R. maakt zich daarvan af met de opmerking, dat Ursinus wel eens „oordeelen“ gebruikt in dezen zin, maar ook wel het doet „in anderen zin“. Zoo kan men het debat rekken tot in het jaar 2051. Maar als Ursinus candidaat geweest was in de dagen van „cand. H. J. Schilder“, dan was ook voor hem de preekstoel van Noordeloos gesloten. En toch preeken ze daar over Ursinus' Catechismus.

Om de lezers niet te vermoeien, schrijven we maar telkens kleine brokjes. Later meer.

K. S.

* Psalmen

Adriaan van Boven: „XV Psalmen“ — „Heilige Gezangen“, Kok, Kampen, 1951.

Nu ons de eer te beurt valt, dat wij naar „Reformatische“ gewoonte de twee bundels verzen mogen aankondigen, waarvan de inhoud bij stukjes en beetjes sinds 1947 in deze kolommen een plaats vond, willen we graag allereerst vaststellen, wat deze bundels niet zijn. Zulks om een voor de hand liggend misverstand bij voorbaat den gezwinden pas af te snijden.

Want onze bedoeling was niet om het aantal der onder ons gangbare, min of meer Christelijke dichtbundels met twee te vermeerderen. Mocht iemand de onderhavige Schriftberijmingen den naam van poëzie waardig keuren, dan zal dit ons uiteraard deugd doen. Maar naar zulk een beoordeeling streefden we niet. Althans niet in de eerste plaats. Wat wij beoogden was het leveren van een kleine bijdrage tot de oplossing van het gewis brandende vraagstuk van den zang der Kerke Gods. In welken zin — daarvan leggen we in een voorbericht in beide boekjes rekenschap af. En we willen de ons gegunde ruimte graag benutten om ook hier dienaangaande iets te zeggen.

In de eerste plaats omtrent de „XV Psalmen“ — een proeve van psalmberijming, gelijk deze naar onze bescheiden meening dient te geschieden, namelijk zóó, dat zij — om het te formuleeren, gelijk het door de Synode van Amersfoort is gedaan! — de gedachten van de oorspronkelijke psalmen zoo juist mogelijk weergeeft.

Voor dezen elsch hebben we in onze berijmingen alle andere verlangens, hoe gerechtvaardigd en goed ook, laten wijken. Al zijn we ons zeer wel bewust, dat we dusdoende gevaar lopen de goodwill van vele poëtisch-aangelegde zielen reeds bij voorbaat te verliezen.

Maar wat wil men — zoo David, door den Geest gedreven, de Kerk van alle tijden en plaatsen een lied op de lippen legt, past het ons dan niet deze Woorden Gods gehoorzaam na te spreken? Hij, de HEERE, weet toch beter dan wij ooit zullen weten, wat recht en waarheid is? Hij vraagt van hen, die Hij uit vrije genade zich in Nederland tot een erfdeel heeft uitverkoren niet, dat zij in deze bedeeft den grondtekst zullen zingen. Maar wel, dat zij hun liederen en lofzangen zullen verheffen naar Zijn Woord, in het Nederlandsch getrouwelijk overgebracht. En wanneer dan dus, om een man te noemen, die in dit opzicht — gelijk trouwens ook in vele andere! — diametraal tegenover ons staat....., wanneer dan dus de dichter Muus Jacobse zegt: „De gedachten van het Hebreeuwse gedicht — o zeker! Doch, gemeente, zulks in poëtische taal, al sluit dat vrijere bewerking in“ — dan zeggen wij, dat we onzentwege liever een schat van poëzie verliezen, dan dat we één der Woorden Gods in het Boek der Psalmen ter aarde zouden laten vallen. Psalmzingen is geen zingen óver Gods Woord of naar aanleiding van Gods Woord: het is een zingen van dat Woord zelf.

Zoo hebben we dan dus in onze berijmingen de geïnspireerde dichters der Oude Kerk, nauwkeurig gevolgd van woord tot woord, waar dit ook maar enigszins mogelijk was. En als versvorm en melodie tot vrijere bewerking dwongen, kozen we de woorden onzer paraphrase uit passende Schriftplaatsen. Want ook in het studeervertrek van den Psalmberijmer gaat de duivel brieschende rond, zoekende of hij niet de gelegenheid krijgt om verderfelijke ketterijen bedektelijk in te voeren via weluidende eigen vonden en aanvullingen, die evengenoemde berijmer voor zijn verzen niet misse kan.

Nu leidt men uit het bovenstaande niet af, dat we met de schoonheid der taal maar een loopje hebben genomen. Want zoo is het geenszins. We hebben er naar gestreefd ook in poëtisch opzicht te bereiken, wat bereikt kon worden. Alleen: dit nimmer ten koste van een eerbiedig en gehoorzaam weergeven van het Woord der zaligheid. Terwijl we ons ook zoo nauw mogelijk hebben aangesloten bij de Nieuwe Vertaling van het N.B.G., wijl we het van groot belang achten, dat de gemeente de psalmen, welke zij leest herkent in de psalmen, welke zij zingt. Reden waarom dan ook naar oude, helaas in onbruik geraakte, gewoonte de onberijmde tekst nauwgezet naast de berijmingen is afgedrukt.

Wanneer we tenslotte nog vermelden, dat boven elk der vijftien psalmen de korte inhoud werd opgenomen, gelijk die door de Staten-Vertalers is samengevat, hebben we naar wij meenen gezegd, wat er gezegd diende te worden. Uit de kritiek, op deze onze proeve van berijming geoefend, hopen we leering te trekken.

2

De bundel „Heilige Gezangen“, die tegelijk met de „XV Psalmen“ verschijnt, verschilt daarvan eigenlijk maar in één opzicht: de inhoud bestaat niet uit berijmingen van gedeelten van het Boek der Psalmen, maar uit berijmingen van gedeelten van de Boeken Exodus, Deu-

teronomi en Open
oude „E
bepalen.
zien van
deze ber
En dit
heid lijke
namelijk
den titel
du Viell
goize pa
Een ex
D. W. L.
1946 on
Biblioth
formeerd
Beza op
wel als
Fransch
ren Calvi
hij in 15
boekje
seul Diet
eenigen
Dit we
hand Be
onze „He
gezangen
Mocht
bijdragen
gezangen
dacht kr
beloond a
[Wij h

Men m
wat we c
Op 't l
peet) w
onder au
Op de l
op 29 Jul
Vender
(ook syn
seer.; R.
(Herv.);
Grootebr
De „Z
dan toch
cruten ee
wel eens

* Uu

Men m
wat we c
Op 't l
peet) w
onder au
Op de l
op 29 Jul
Vender
(ook syn
seer.; R.
(Herv.);
Grootebr
De „Z
dan toch
cruten ee
wel eens

Van

Dit nie
al speelt
het in di
biografie
dan wel
der them
roman n
De so
milieu, d
kent de
hun gew
den leere
telijke „
Want d
loven, le
boek „in
gelijk als
Gods ge
is, mensc
dan ande
God te k
zoals h
noemt, E
mystiek
geloofs.

Ook h
en niets
dreven, a
tend vee
naast „b
dit duid
Deken o
Ypma ge
het eeuw
over aan.

Hoew
plants in
thema va
te doen
ter van
„afwijkin
Klaas, c
schen he
Klaas n
belang in
schen. M
den mens
haar scha
het beest